

stort problem, og at der er problemer med sundhedstilstanden ved ophold på stranden osv., og der er det jo rart at få taget fat. Men det drejer sig om de absolut største forureninger, og dermed har man valgt en delt finansiering.

(Kort bemærkning).

Johs. Poulsen (RV):

Med afsæt i det, som vi dels har fået at vide i den gennemgang, dels det, man har kunnet indhente af viden inden, bl.a. også om Cheminovaf-oreningen, synes jeg da, at der er grund til at sætte et kvalificeret spørgsmålstejn ved, om der også er baggrund for, at det er de rigtige steder, man har startet.

Alt det kunne man jo få en ordentlig og fornuftig tilgang til, hvis man også fra regeringspartierne side gik ind i det her forslag på en konstruktiv og positiv måde. For når jeg hørte ordførerne, hørte jeg i virkeligheden, at man var enig i, at der skulle laves en sådan prioriteret indsats, og det vil jeg gerne gentage. Det må jo være, fordi man mener, at man også ud over de to steder, hvor man nu laver nogle midlertidige foranstaltninger, har brug for at prioritere indsatsen.

Må jeg så gentage, som jeg også har været inde på tidligere, at jeg jo ikke er den eneste, der mener det. Altså, jeg vil gerne citere professor Poul L. Bjerg fra Danmarks Tekniske Universitet, som siger, at der er brug for den fælles prioritering; at der er brug for statslige penge; at det næppe er realistisk at rydde op alle steder; og at det derfor er meget vigtigt, at der satses på de rigtige. Så der er altså folk uden for den her sal, som godt kan se, at det er den måde, det skal gøres på.

Hermed sluttede forhandlingen, og forslaget overgik derefter til anden (sidste) behandling.

Afstemning

Anden næstformand (Poul Nødgaard):

Jeg foreslår, at forslaget til folketingsbeslutning henvises til Miljø- og Planlægningsudvalget. Hvis ingen gør indsigelse, betragter jeg det som vedtaget. (*Ophold*). Det er vedtaget.

Den sidste sag på dagsordenen var:

7) Første behandling af beslutningsforslag nr. B 84:

Forslag til folketingsbeslutning om anvendelse af et skærpet forsigtighedsprincip i forhold til nanoteknologiske produkter og processer.

Af Per Clausen (EL) m.fl.

(Fremsat 6/2 2007).

Forslaget sattes til forhandling.

Forhandling

Miljøministeren (Connie Hedegaard):

Regeringen er enig med forslagsstilleren i, at der er god grund til at være opmærksom på udviklingen på det nanoteknologiske område, og der kan jeg så sige, at det er vi også allerede. Vi er allerede både opmærksomme på det og godt i gang med en lang række ting. Det vil jeg gerne komme nærmere ind på. Men jeg må så alligevel sige, at vi ikke kan støtte Enhedslistens beslutningsforslag. Vi mener for det første ikke, at tiden er inde til at lave sådan isoleret dansk lovgivning på det her felt.

Produkter, der indeholder nanomaterialer, er jo på linje med andre produkter underlagt produktsikkerhedsloven, og det er distributøren, der er ansvarlig for, at produktet kan anvendes, uden at det medfører sundhedsfare eller sikkerhedsfare. Hvis det så alligevel viser sig, at der er risiko forbundet med anvendelse af et produkt, kan myndighederne gribe ind.

Desuden gælder det også, at nanomaterialer er omfattet af kemikalielovgivningen, og et nanomateriale skal derfor som udgangspunkt reguleres på samme måde som det kemiske stof, det består af. Tilsvarende er det i EU's nye kemikalieregulering REACH, hvor de generelle regler også vil gælde for nanomaterialer. Hvis man opdager en særlig problematisk egenskab ved et stof – det kunne f.eks. være, at det er kræftfremkaldende – så kan man kræve godkendelse til at bruge det. Så det er altså ikke rigtigt at lægge til grund, at vi sådan står i et reguleringsmæssigt tomrum, når det gælder nanomaterialer. Der er en regulering, der selvfølgelig også omfatter dem.

Den anden grund, til at tiden ikke er inde til det beslutningsforslag, der ligger her, er den, at vi faktisk ikke ved nok om nanomaterialernes egenskaber til at vide, hvad der måtte være behov for at regulere. Der er også brug for en af-

klaring af, hvor gode de testmetoder, vi har, er, når det gælder at kunne vurdere nanomaterialer.

Det er et vigtigt arbejde, men det er også et arbejde, hvor det især giver mening, at det sker på internationalt plan. FN's miljøprogram, UNEP, har taget fat på det her arbejde; i OECD ydes der et stort arbejde for en koordineret indsats med vurdering af miljø- og sundhedsaspekterne ved nanomaterialer; og det arbejde, der laves i OECD, falder helt i tråd med UNEP's anbefalinger på området. Danmark er også med i flere af de arbejdsgrupper, som OECD har nedsat, og sammen med EU har vi skubbet stærkt på for at komme frem til en fælles forståelse og nogle fælles metoder, og også industrien har arbejdet for at fremme en sådan udvikling.

For Danmarks vedkommende er sagen jo den, at de nanoprodukter, der markedsføres herhjemme, bliver importeret. Så det ligger næsten i sagens natur, at vi har en stor interesse i, at man finder frem til internationale løsninger, og at den regulering, der måtte blive behov for, som et minimum bliver lavet i fællesskab i EU.

Derfor er det også opmuntrende at se, at der faktisk reageres meget hurtigt verden over på at afklare de problemer, der kan være med nanoprodukter og -processer. Jeg var selv med til pressemødet, hvor man lancerede UNEP's årsberetning, altså FN's miljøorganisation, og der er en hel del af årsberetningen faktisk helliget det her emne omkring nanoteknologi, fordi man er opmærksom på, at der kan knytte sig nogle helt særlige problemstillinger til det.

Det er man selvfølgelig opmærksom på, fordi man samtidig også godt ved, at der er store perspektiver i nanoteknologi også med hensyn til at udvikle miljøteknologi, som kan forbedre vores miljø; et område regeringen som bekendt prioriterer højt, hvor vi satser betydelige midler på forskning og udvikling bl.a. via Højteknologifonden.

Der anføres det jo, at de projekter, som skal have støtte, bør inddrage miljø- og sundhedsaspekterne. Det gælder også for så vidt angår de tilskud, der bliver givet til forskning i nanoteknologi. Der er nemlig sat forskning i gang, som handler specifikt om nanomaterialer, miljø og sundhed. Vi arbejder altså på at få opbygget en dansk ekspertise på området, så vi kan være med til internationalt at finde nogle fælles løsninger.

Indenrigs- og Sundhedsministeriet har nedsat en tværministeriel arbejdsgruppe om nanoteknologi og sundhed, og man er der ved at gen-

nemgå den berørte lovgivning i forbindelse med nanoteknologiske produkter på de forskellige relevante ressortområder. Det er et arbejde, som man forventer bliver gjort færdig i år.

Miljøstyrelsen er ved at lægge sidste hånd på en kortlægning af de nanoprodukter, der findes på det danske marked; en kortlægning, der snart vil blive offentliggjort. Styrelsen er desuden gået i gang med at undersøge, hvilke industrier der anvender eller producerer nanomaterialer, og hvordan de håndterer miljø og sundhed i den forbindelse.

Indenrigs- og Sundhedsministeriets projekter og Miljøstyrelsens projekter og kortlægning vil tilsammen give os et rigtig godt grundlag for at vurdere, hvordan vi skal prioritere arbejdet med nanoteknologi herhjemme og ikke mindst altså i forhold til EU, hvor det jo drejer sig om, at vi bruger kræfterne herhjemme til at få noget viden, til at få noget indsigt, så vi kan bidrage til det internationale arbejde på området ved at få frembragt ny viden og ved at udvikle bedre metoder til at undersøge nanomaterialer med henblik på, at vi så forhåbentlig kan få tilpasset den europæiske regulering, hvor det måtte vise sig nødvendigt, og skabe bred international forståelse af håndteringen af nanoteknologi.

Dansk enegang på det her felt giver altså, så vidt jeg overhovedet kan se, ikke nogen mening. Det her er noget, vi skal blive klogere på i fællesskab, det er noget, der skal reguleres tværnationalt. Derfor kan regeringen ikke støtte det her beslutningsforslag.

(Kort bemærkning).

Per Clausen (EL):

Nu støtter Enhedslisten alle de initiativer, miljøministeren har nævnt, ingen tvivl om det. Men sagen er jo, og det sagde miljøministeren også, at der er mange ting, vi ikke ved. Vores beslutningsforslag handler jo lige præcis om, hvad vi gør i den periode, indtil vi får større viden. For kendsgerningen er jo, at mens vi mangler de rette redskaber, de rette målemetoder, de rette begreber til at risikovurdere nanoproduktion og nanoprocesser, så foregår produktionen og processerne jo.

Det er i den fase, hvor vi siger: Skulle vi så ikke i den periode bruge et skærpet forsigtighedsprincip, også for at undgå at der sker nogle ting, der i virkeligheden kan få ulyksalige konsekvenser for nanoproduktionens troværdighed i befolkningen på længere sigt? Derfor er det her altså et overgangsforslag, som vi har stillet, fordi

vi er enige med ministeren i, at der er mange ting, vi ikke ved.

Kl. 18.00

(Kort bemærkning).

Miljøministeren (Connie Hedegaard):

Den periode, hvor vi ikke har nok viden, kan man sige vi skal bruge på at skaffe os mere viden, og problemstillingen er jo, at det er meget vanskeligt at lave et skærpet forsigtighedsprincip, hvis man ikke ved nok om, hvordan man skal forholde sig til dette nye fænomen, nanoteknologi. Og det er jo derfor, der selvfølgelig er sat forskellige former for forskning i gang. Det er der i Danmark, som jeg også nævnte det, det er der på europæisk plan, hvor OECD laver noget. Internationalt bliver der altså lavet noget. Det er jo sådan set vejen frem.

(Kort bemærkning).

Per Clausen (EL):

Det, ministeren i virkeligheden siger, er jo, at indtil vi er i besiddelse af den viden, der gør, at vi kan lave en tilfredsstillende risikovurdering, lader vi, som om de redskaber, vi har i dag, er acceptable. Det tror jeg er meget uklogt, hvis man satser på, at befolkningen skal få et lidt bedre forhold til nanoteknologien, end man f.eks. har fået til gmo-området.

(Kort bemærkning).

Miljøministeren (Connie Hedegaard):

Nu tror jeg nu ikke lige, det er det ærinde, jeg hører hr. Per Clausen er ude i, for hr. Per Clausen får jo nærmest fremstillet det på forhånd, som om vi har at gøre med noget, som vi helt sikkert ved er frygtelig, frygtelig farligt, og som folk skal være frygtelig, frygtelig bange for.

Jeg mener sådan set, at tilgangen må være den modsatte. Vi har jo et forsigtighedsprincip, der gennemsyrrer hele reguleringen på det her område. Det skal naturligvis også gælde nanomaterialer. Så skal vi have mere viden frem, og så skal vi sørge for, at hvis den viden giver belæg for, at der skal være særlig regulering omkring nanoteknologi, så skal vi gøre det, og det skal vi gøre så hurtigt, vi kan.

Men jeg synes, at det, hr. Per Clausen alligevel lidt får lagt op til, altså er, at vi på forhånd skal gøre folk meget, meget nervøse for en teknologi, som vi jo altså desværre ikke ved nok om, men hvor vi alligevel må sige, at vi med vores gængse principper har nogle redskaber, der også kan bruges i forhold til nanoteknologi.

Anden næstformand (Poul Nødgaard):

Tak til miljøministeren. Første ordfører bliver hr. Eyvind Vesselbo.

Eyvind Vesselbo (V):

Jeg vil godt starte med at sige, at jeg synes, det er en meget relevant problemstilling, der tages op i det her beslutningsforslag, nemlig at sætte fokus på hele problematikken om nanomaterialer. Der er ingen tvivl om, at med den vækst og den udvikling, der er på det her område, er det enormt vigtigt at få sat fokus på det her område.

Når der så står her i forslaget, at regeringen opfordres til at foretage de fornødne lovændringer gennem et forstærket forsigtighedsprincip i forbindelse med nanoteknologiske produkter og processer, så står det ikke helt klart for mig – det fremgår ikke af forslaget – hvad forskellen er på det forsigtighedsprincip, som vi bruger både i Danmark og i EU på nuværende tidspunkt, og så det, som forslagsstillerne, altså Enhedslisten, kalder et skærpet forsigtighedsprincip.

Derudover virker det ikke særlig logisk, at Danmark skal gå enegang på det her område, når stort set alle produkter produceres i udlandet. Samtidig ville det jo også være i strid med det indre marked, så længe der ikke foreligger konkrete mistanker til konkrete materialer.

Hvis der skal ske noget på det her område, skal det ske på EU-fællesskabsniveau og inden for OECD, og det er også derfor, at udviklingen af rammerne og retningslinjerne for risikovurderinger for nanomaterialer såvel som for andre kemiske stoffer netop foregår i internationalt regi.

Med det understreges det samtidig, at der er behov for at videreudvikle måltest og risikovurderingsmetoder, så det tekniske grundlag for lovgivningen kan målrettes nanomaterialernes særlige egenskaber. Og det er jo netop det, der foregår på internationalt plan. Beslutningsforslaget rejser en relevant debat om risikovurdering og brugen af forsigtighedsprincippet i forbindelse med kemiske stoffer.

Men det, der er problemet, er, at der er meget lidt konkret i Enhedslistens forslag, samtidig med at de krav, der stilles, ikke virker realistiske. Venstre kan ikke støtte forslaget, fordi der allerede i dag i den nuværende lovgivning tages højde for risici ved kemiske stoffer – også når der optrædes som nanomaterialer.

Desuden anvendes forsigtighedsprincippet allerede i dag, når der er en konkret mistanke, også når det gælder nanomaterialer. Og endelig

vil lovændringer og justering af risikovurderingsmetoder m.v. blive gennemført på internationalt plan, i takt med at det tekniske grundlag fremkommer. Der pågår, som jeg har nævnt tidligere, et stort internationalt arbejde på det her område. Og det er altså med de begrundelser, at Venstre ikke kan støtte forslaget.

Kl. 18.05

(Kort bemærkning).

Per Clausen (EL):

Jeg er sikker på, at vi vil få anledning til, også i udvalgsarbejdet, at bore lidt i de reelle forskelle, der er på det udvidede forsigtighedsprincip og det alment gældende.

Jeg vil spørge hr. Eyvind Vesselbo om noget andet, nemlig om hr. Eyvind Vesselbo ikke synes, der er et eller andet grundlæggende forkert i, at man, mens man lader produktionen og processerne foregå, venter med at indføre en sikker kontrol på det her område, indtil man har udvidet de fornødne redskaber.

Enhedslisten har så valgt ikke at stille forslag om at sætte noget i stå, fordi vi faktisk synes, at der er mange perspektiver i det her. Men vi siger så bare: Indtil vi har udviklet de redskaber og de metoder, de begreber, der skal bruges, er vi i den periode nødt til at sige, at udgangspunktet er et andet end det, der gælder for godkendelse af produkter, hvor vi er i stand til at lave de relevante analyser og undersøgelser på tilfredsstillende vis.

(Kort bemærkning).

Eyvind Vesselbo (V):

Jeg vil give hr. Per Clausen ret i, at forsigtighedsprincippet er en sådan en meget ambivalent ting at bruge. Men det, der er vigtigt, er, at man bruger forsigtighedsprincippet på en seriøs måde, fordi hvis man ikke bruger det seriøst, vil det sige, at man så skal forbyde alting, for alting kan jo være farligt. Derfor er det jo vigtigt, at man, når man bruger forsigtighedsprincippet, gør det dér, hvor man virkelig kan sætte ind for at forhindre, at der sker nogen ulykker, eller at det påvirker mennesker.

Så jeg er helt enig i, at forsigtighedsprincippet ligesom skal bruges med varsomhed, det skal først sættes ind der, hvor man er sikker på at der er nogle problemer.

(Kort bemærkning).

Per Clausen (EL):

Så vil jeg bare spørge hr. Eyvind Vesselbo, om han ikke er enig med mig i, at når vi er på et felt, hvor de videnskabelige metoder og data er usikre, ville det være fornuftigt at have det udgangspunkt, at hvis der kunne rejses en rimelig – og her siger jeg rimelig, og det er selvfølgelig altid fortolkningsmuligt, men det siger dog alligevel noget om, hvor vi skal hen – begrundelse for, at det her kunne være farligt, så ville det være fornuftigt at lade den rimelige tvivl være udgangspunktet. Når man ikke er i stand til at skabe videnskabelige data og lave videnskabelige undersøgelser af det på et tilpas kvalificeret grundlag, til at man kan sige, at den der rimelige tvivl er der ingen grund til at tro på, ville det så ikke være fornuftigt at lade den rimelige tvivl være udgangspunktet?

(Kort bemærkning).

Eyvind Vesselbo (V):

Jo, men det er netop det, som vi gør i øjeblikket, for vi bruger jo forsigtighedsprincippet på det her område. Så der, hvor der egentlig er en uenighed mellem hr. Per Clausen og mig, hvad angår vores opfattelser af det her, er, at hr. Per Clausen vil have en lovgivning med et skærpet forsigtighedsprincip, mens jeg har gjort det klart her fra talerstolen, at vi jo bruger forsigtighedsprincippet i forbindelse med nanomaterialer på nuværende tidspunkt. Og samtidig bliver der lavet en masse forskning, en masse undersøgelser internationalt, så man på et tidspunkt kan få mere viden om det her, så man virkelig kan gribe ind.

Så jeg synes, at der, hvor vandene skilles, er i forbindelse med begrebet skærpet forsigtighedsprincip og forsigtighedsprincip. Forsigtighedsprincippet bruges i dag på det her område.

Anden næstformand (Poul Nødgaard):

Tak til ordføreren. Der ser ikke ud til at være flere spørgsmål, og næste ordfører er hr. Bjørn Medom Nielsen.

Bjørn Medom Nielsen (S):

Enhedslistens forslag giver anledning til at understrege, at Socialdemokratiet også finder, at vi skal være ekstra forsigtige, når vi nu ikke kender konsekvenserne af nanoteknologien. Vi har ret beset opgaven at fjerne utrygheden, og vi skal have fortsatte undersøgelser og forskning i pro-

blematikkerne omkring den nanoteknologiske udvikling.

Nanoteknologi er ikke længere en nyhed, men det er bivirkningerne og færemomenterne stadig. Der ligger i dag ikke klare svar på, hvilke eventuelle negative konsekvenser brugen af nanoteknologi kan have. Risiciene er nemlig stadig så ringe belyst, at vi ikke kan konkludere noget som helst. Det er et problem, vi må forholde os til, og indtil vi har fået mere viden på området, er vi enige i, at vi må gøre brug af det skærpede forsigtighedsprincip.

Måske skulle jeg her lige definere, hvad jeg har forstået om, hvad det skærpede forsigtighedsprincip er ud fra forslaget fra Enhedslisten. Og det er nemlig dette, at et produkt eller en proces, indtil det er bevist, at det er uskadeligt, skal betragtes som værende skadeligt.

Det er vigtigt, ikke mindst fordi den nye teknologi indgår i mange forskellige sammenhænge. Den nanoteknologiske udvikling vil få stor betydning på områder som kommunikation, miljø, energi og ikke mindst sundhed. Og netop derfor er det vigtigt, at der forskes i det, og at eventuelle negative konsekvenser konstateres.

Kl. 18.10

Indtil da skal der være sikkerhed og tryghed både for forbrugerne og producenterne. Både i Danmark og internationalt er der konsensus om, at der mangler viden om risiciene ved produkter og processer ved brug af nanoteknologi.

Dog findes der allerede nu eksempler på, at nanopartikler kan være skadelige. F.eks. er det påvist, at såkaldte kulstofbolde kan give hjerne-skader på fisk. Og hvis de kan give det på fisk, må vi spørge os selv om rækkevidden af eventuelle negative bivirkninger.

Vi er i Socialdemokratiet indstillet på, at den eksisterende lovgivning gradvis ændres og udbygges. Den holdning er i tråd med EU's forslag på området. Sådant en fremgangsmåde er nødvendig, fordi den nuværende kemikalielovgivning ikke er tilstrækkelig til at omfatte nanoteknologi i sin mangfoldighed. Netop derfor kan der heller ikke laves en selvstændig lov på området. Nanoteknologi skal nemlig ikke udelukkende måles på mængde, som man gør i den nuværende kemikalielovgivning, men også på overflade, form og reaktivitet.

Indtil nu har forbrugerne ikke nogen sikkerhed i forbindelse med brugen af produkter, som indeholder nanoteknologi. Det mener vi i Socialdemokratiet ikke er forsvarligt. Vi mener, at forbrugerne skal have maksimale oplysninger om

de varer, de køber, og de skal hjælpes med mærkning, hvilket selvfølgelig også skal gælde for nanoteknologi, en teknologi, mange mennesker endnu ikke har den store viden om.

Derfor kæmper vi for, at produkterne ikke må indeholde farlige stoffer, som eksempelvis ned sætter folks evne til at få børn, eller kemikalier, som vi ikke ved nok om. Dette sker dog ikke kun ved en national indsats, som dette forslag tilsyneladende lægger op til, men ved at vi bruger vores internationale forbindelser og skaber grobund for en indsats, der gælder ikke alene det europæiske marked, men for den sags skyld hele verdensmarkedet. Det vil være den socialdemokratiske prioritering af de spørgsmål, som forslaget lægger op til.

Der skal være nogle standarder, når vi bruger nanoteknologi, så både producenter, forbrugere og miljø sikres. Socialdemokraterne giver derfor opbakning til forslaget om at anvende det skærpede forsigtighedsprincip på områder, hvor viden skaben ikke er tilstrækkelig, således at vi opdager eventuelle negative følger, førend det er for sent. Men det skal altså ikke alene ske ved en national indsats, men sammen med en bred europæisk og global politisk indsats.

Anden næstformand (Poul Nødgaard):

Tak til ordføreren. Næste ordfører bliver hr. Jørn Dohrmann.

Jørn Dohrmann (DF):

Der skal ikke herske nogen tvivl om, at Dansk Folkeparti selvfølgelig også ser alvorligt på de nye produkter, som bliver, hvad skal man sige, indført ikke kun i Danmark, men i hele verden, deriblandt også nanoteknologiske produkter.

Det er vigtigt, at vi har styr på, hvad der sker på området, hvor befolkningen kommer i kontakt med, man kan sige, ganske små partikler, som vi ikke lige kan se med det blotte øje. Og derfor er det også vigtigt, når vi taler forslaget om nanopartiklerne her, at man ligesom siger: Det her gælder jo ikke kun nanopartiklerne, det gælder også kemikalier, det gælder gmo og alt muligt andet. Og der skal man have sund fornuft med sig i bagagen, når man indfører den slags ting.

Så vil jeg gå til forslaget om, om vi skal have et skærpet forsigtighedsprincip. Der må jeg nok sige, at jeg står lidt uforstående over for, at man lige nøjagtig på det her punkt skal have en skærpet brug af forsigtighedsprincippet. Jeg mener i det hele taget, at forsigtighedsprincippet er et

godt princip og vi skal gøre meget for, at vi er sikre på, hvad det er for nogle produkter, vi bruger i vores dagligdag.

Derfor er det også glædeligt at konstatere, at brugen af nanomateriale er underkastet REACH, hvor man kan gå ind og sige, at hvis der er nogle produktproblemer, jamen så skal man ind og se på mængden af de stoffer, der bliver brugt. Og der kan vi jo konstatere, at man heldigvis har igangsat undersøgelser i forskellige ministerier; deriblandt har Indenrigs- og Sundhedsministeriet nedsat en arbejdsgruppe, som belyser nogle af de her problemer – dermed ikke være sagt, at de kommer frem til det endelige resultat og man ikke kan rokke ved nogle af de konklusioner.

Selvfølgelig skal vi altid bibeholde den sunde skepsis på området, og viser det sig, at der er nogle problemer, så skal vi politikere være parate til at gribe ind. Men med hensyn til at starte med at sige, at her skal man bruge et skærpet forsigtighedsprincip, mener jeg og Dansk Folkeparti, at det vil være sundt nok, at vi i hvert fald lige lader de forskellige folk komme til orde – Miljøstyrelsen er ved at lægge, man kan sige sidste hånd på deres kortlægning af de her nanoprodukter.

Kl. 18.15

Så indtil det ligesom er belyst, er det den sunde fornuft, der skal råde på området. Når man bruger forsigtighedsprincippet allerede i dag, mener vi, at det er udtryk for, at man i hvert fald har taget sagen alvorligt og også vil gøre det fremover. Derfor mener vi, at det på nuværende tidspunkt ikke er det rigtige forslag til at løse problemerne, der eventuelt er på området her, med. Men er der problemer, vil jeg gerne understrege, at Dansk Folkeparti er parat til at gribe ind over for de produkter, for vi mener ikke, at man skal spille hasard med folks helbred på det her område.

Derfor har vi jo også været med til at afsætte penge til netop forskning på området og den slags ting. Det mener jeg også at vi skal fortsætte med i fremtiden. Vi kan ikke sige, at der nu ikke skal ske mere på området. En sund skepsis skal med i bagagen, og hvis der så opstår de her såkaldte problemer, skal vi være parate til at gribe ind.

(Kort bemærkning).

Per Clausen (EL):

Jeg forstår på hr. Jørn Dohrmann, at den sunde skepsis i Dansk Folkeparti-udgaven betyder: Vel

ved man, at man ikke har de rette metoder til at undersøge de her stoffer og de her processer med, og vel ved man ikke helt, hvordan man skal tolke de videnskabelige fakta, men indtil man har fundet ud af det, lader man produkterne og processerne fortsætte. Sådan er hr. Jørn Dohrmanns sunde, folkelige skepsis.

Så vil jeg bare spørge hr. Jørn Dohrmann om en ting: Hvordan kan det være, at han den 16. december i Politiken klart sagde, at han ville støtte et forslag, som er fuldstændig identisk med det her? Hvad er der sket siden?

(Kort bemærkning).

Jørn Dohrmann (DF):

Det, jeg sagde den 16. december, var, at vi selvfølgelig bruger tiden til at finde ud af, hvordan vi skal skrue et forslag sammen. Jeg har hele tiden sagt, at vi støtter, at man er skeptisk over for den her slags ting.

Derfor afsætter Dansk Folkeparti jo også de her midler til bl.a. forskning og udvikling i de her teknikker og til at få mere viden på området for. Derfor mener jeg også vedrørende det med bare at fremsætte et skærpet forsigtighedsprincip, at det ligesom drejer sig om, hvad man lægger i begrebet et skærpet forsigtighedsprincip. Det vil vi gerne bruge, hvis man kan sige: Her har vi problemerne, og nu har vi redskaberne, der skal til for at løse de her opgaver. Men at starte med at sige at man tror, at alt er ubrugeligt og man ikke ønsker nogen af de produkter, mener jeg er at gå for vidt.

(Kort bemærkning).

Per Clausen (EL):

Pointen i det, hr. Dohrmann siger, er jo bare, at så længe vi ikke har de rette redskaber, så længe vi ikke har de rette metoder, så længe vi ikke har viden nok, gør vi ingenting. Det er hr. Dohrmanns synspunkt.

Så vil jeg bare sige, at hr. Dohrmann forholdt sig præcis til det forslag, Enhedslisten har fremsat, da han udtalte sig i Politiken den 16. december, for det forslag, vi har fremsat, er fuldstændig i overensstemmelse med det. Teknologirådet har foreslået. Så sagen er bare, at det dengang var gratis for hr. Dohrmann at fremstå i Politiken som en mand, der ville gøre en indsats for miljøet og folkesundheden, mens hr. Dohrmann står af, når der skal leveres stemmer til et forslag, der kan gøre en egentlig forskel.

(Kort bemærkning).

Jørn Dohrmann (DF):

Jeg mener bare, at inden man lægger sig fast på, hvad det er, der skal til, må man have redskaberne i orden. Og deriblandt skal man også lægge, man kan sige sidste hånd på de udredninger, der skal til, for at vi kan sige, at vi har de og de problemer. Jeg må bare sige, at det står ikke så klart for mig, som det gør for hr. Per Clausen, når han giver udtryk for, at vi nu har alverdens problemer og skal have et skærpet forsigtighedsprincip.

Jeg mener, vi skal benytte os af forsigtighedsprincippet, men med hensyn til om det skal være et skærpet forsigtighedsprincip, må jeg nok sige, at hr. Per Clausen i hvert fald overtolker det, som jeg mener på området her. Vi skal have en sund skepsis på området, vi skal have et forsigtighedsprincip og den slags ting, men ellers synes jeg, at vi nu først skal lade styrelsen lægge sidste hånd på kortlægningen af de her nanoprodukter, og så må vi se, hvad der skal til. Vi er parate til at gribe ind, hvis det viser sig, at der er de store problemer, som hr. Per Clausen påstår at der er.

(Kort bemærkning).

Bjørn Medom Nielsen (S):

Ordføreren for Dansk Folkeparti, hr. Jørn Dohrmann, lagde meget vægt på værktøjerne.

Kl. 18.20

Når jeg nu i min ordførertale har nævnt et eksempel, hvor jeg kan dokumentere, at et nanoteknologisk produkt kan forårsage hjernesker på fisk, og vi samtidig har miljøministerens ord for, at vores viden om de farer, der nu er, er begrænset, og at man arbejder på at finde større viden, er det her værktøj så ikke nok for hr. Jørn Dohrmann, altså at vi ved, at det kan give hjernesker på individer i den danske natur?

(Kort bemærkning).

Jørn Dohrmann (DF):

Det er netop i sådan nogle situationer, hvor jeg mener, at de produkter jo ikke burde sælges i handelen, når den her tvivl opstår. Men at sige, at alle nanoprodukter er skadelige fra dag ét, mener jeg er forkert. Og derfor mener jeg helt klart, at hvis man kan påvise, at her er der en stor sandsynlighed for, at det giver hjernesker, så skal produktet trækkes tilbage, og så skal det ikke tillades på det danske marked – det er ganske klart. Men vi må også sige, at det jo ikke

dømmer alle nanoprodukter som ubrugelige og som sundhedsskadelige.

(Kort bemærkning).

Bjørn Medom Nielsen (S):

Hr. Jørn Dohrmann har fuldstændig ret i, at langtfra alle nanoprodukter er skadelige. Rent faktisk er der masser af produkter, som vi bruger uden nogen problemer.

Men når det nu er blevet godtgjort, at der er en fare her, er det så ikke nødvendigt at være opmærksom på den? Det drejer sig jo ikke om et bestemt produkt, men det er det, at det er nanoteknologisk udviklet, der er, hvad skal man sige, hovedessensen i det her eksempel med fiskene. Er det ikke nok til, at man bliver nødt til at betragte alle nanoteknologiske produkter, som man ikke har analyseret, som værende farlige, inden man tager dem i brug – altså inden man har opdaget farligheden? Det er det, jeg spørger hr. Jørn Dohrmann om.

(Kort bemærkning).

Jørn Dohrmann (DF):

Jeg mener ikke, at man kan proppe alle nanoprodukter i én kategori og sige, at de er farlige. Jeg hørte jo også, at hr. Bjørn Medom Nielsen selv erkendte, at det ikke var alle, der var farlige.

Jeg mener, at når det er påvist, at her har vi eventuelt et problem, så er det, vi skal sige: O.k., nu skal vi i hvert fald have det her produkt undersøgt, altså trække det ud af handelen, indtil det er undersøgt til bunds. Og det giver jeg fuldstændig ret i er den måde, vi skal agere på. Vi skal, som jeg sagde, have et værktøj til at stoppe de her, man kan kalde det åbenlyse problemer, der kan være, men så sandelig også til at kunne gøre det, hvis man har en mistanke.

Vi vil ikke spille hasard med folkets sundhed, men vi kan ikke starte med at sige, at nu dømmer vi alle nanoprodukter som skadelige. Det mener jeg er forkert, og derfor skal vi have de rigtige værktøjer.

Anden næstformand (Poul Nødgaard):

Tak til ordføreren. Næste ordfører bliver hr. Christian Wedell-Neergaard.

Christian Wedell-Neergaard (KF):

Det Konservative Folkeparti afviser beslutningsforslaget, og det gør vi, fordi det ikke er tid at lave egentlig lovgivning med et skærpet forsigtighedsprincip i Danmark, fordi der allerede er regler, som beskytter mod dette, og fordi vi øn-

sker, at den nye lovgivning skal laves i EU-regi, således at man benytter sig af muligheden for at få en international regulering på det her område. Og det er jo også den rigtige vej at gå at lave det på den måde

Det betyder jo, at man kan sige, at produkterne bliver vurderet internationalt i EU og OECD, og dermed at vi får en ensartet bedømmelse, og det giver også muligheden for at fortsætte udviklingen af nanoteknologiske produkter.

Nanoteknologiske produkter er jo et af de områder, som der knytter sig meget store forventninger til. Derfor ville det, som hr. Per Clausen sagde, være ulykkeligt, hvis det gik nanoteknologi, ligesom det er gået genmodificering, nemlig at man får en situation, hvor der bliver så stor skepsis, at det næsten er umuligt at få produkter i handelen. Og derfor er jeg da enig i, at der er god grund til at fastholde en bekymring, og jeg er glad for, at vi får den her debat, men vi kan ikke støtte forslaget.

Anden næstformand (Poul Nødgaard):

Tak til ordføreren. Næste ordfører er hr. Johs. Poulsen.

Johs. Poulsen (RV):

Vi vil gerne rose Enhedslisten for at have taget initiativ til, at vi får en debat om nanoteknologien og anvendelsen af nanoteknologien med fremsættelse af det beslutningsforslag, som ligger her.

Kl. 18.25

Vi vil derfor også gerne udtrykke, at vi sådan set er positive over for den tankegang, som vi opfatter ligger bag forslaget. Om det er udformet på en sådan måde, at det lige nøjagtig vil kunne bruges, såfremt man ønsker at anvende den fremgangsmåde, som ligger for det skærpede forsigtighedsprincip, og som ligger i forlængelse af de anbefalinger, som kom fra arbejdsgruppen under Teknologirådet, kan jeg ikke på stående fod afgøre, men vi er positive over for, at man, når man kommer til udvalgsbehandlingen, forsøger at operationalisere forslaget på en sådan måde, at man i al fald kan få regeringen til at lægge bud frem på, hvordan man kunne anvende princippet på en sådan måde, at det fremmer de ting, som vi forstår ligger bag forslaget.

Vi synes nemlig, at det ville være klogt alene via diskussionen om at anvende et skærpet forsigtighedsprincip at presse industrien til i endnu højere grad at udnytte de muligheder, de har for at skabe mere viden om nanoteknologiernes pla-

tering i forskellige sammenhænge. Der er jo ingen tvivl om, at vi her står med et område, hvor der er kolossale økonomiske interesser – med god grund – og hvor der formodentlig også indholdsmæssigt er nogle spændende perspektiver, som også på positivsiden vil kunne udnyttes klogt i fremtiden, men samtidig må vi erkende, at der også er felter, hvor man i al fald i dag må sige, at vi ikke har tilstrækkelig viden.

Vi kan selvfølgelig have misforstået forslaget, men vi opfatter det sådan, at det skal ses som led i et pres på hurtigst muligt at skaffe sig den betydelig større viden, der kunne gøre, at man så også kunne sondre på en sådan måde, at man i virkeligheden fremmede udviklingen af nanoteknologier de steder, hvor det ikke er til nogen risiko for miljø og sundhed.

Vi synes dog, at det ville være hensigtsmæssigt, hvis man også fra Enhedslistens side ville sige, at en sådan indsats her ikke alene skal ses i dansk sammenhæng. Det tror jeg sådan set heller ikke er det, man ønsker, men det får ordføreren jo lejlighed til at svare på.

Vi så gerne, at man også fra Enhedslistens side sagde, at det her er noget, der både skal ses med afsæt i de steder, kan man sige, hvor vi selvfølgelig kan have indflydelse her fra Folketingets side, og at det samtidig skal ses på en sådan måde, at man anmoder regeringen om tilsvarende at fremføre den her argumentation internationalt og selvfølgelig først og fremmest i EU-sammenhæng.

Så med det som baggrund vil vi som sagt positivt og konstruktivt gå ind i arbejdet med en yderligere bedømmelse af beslutningsforslaget.

Anden næstformand (Poul Nødgaard):

Tak til ordføreren. Ordføreren for forslagsstilleren, hr. Per Clausen.

Per Clausen (EL):

For så vidt har det jo været en positiv debat forstået på den måde, at alle ordførere jo har erkendt, at det er en relevant problemstilling, som Enhedslisten har taget op.

Jeg skal starte med at komme med nogle enkelte kommentarer til debatten. Jeg vil starte med at sige til hr. Johs. Poulsen og måske også til ministeren, at Enhedslisten bestemt støtter, at de principper, som ligger i det her beslutningsforslag, bliver gennemført på EU-plan, hvis det er muligt. Vi synes, at det er et fornuftigt og godt princip, som vi gerne ser vinde frem. Og hvis det ligesom var det, der skulle til for at få det

vedtaget i Folketinget, at man sagde, at man så også arbejder på det på EU-plan, så ville det da efter vores opfattelse være fornuftigt.

Den anden ting, jeg godt lige vil tage fat i, er, at miljøministeren ligesom antydede, at Enhedslisten skulle have besluttet sig for, at nanoteknologi var noget farligt noget. Nej, det har vi ikke. Vi har faktisk ikke i Enhedslisten det udgangspunkt, at vi starter med at vedtage, at en teknologi er farlig, før vi ved noget om den. Udgangspunktet er såmænd bare det, at vi her har med et område at gøre, hvor vi ved, at vi ved uendelig lidt, og når vi spørger dem, der har forstand på det, får vi som oftest også at vide, at de også ved uendelig lidt. Der kan selvfølgelig være mennesker, som har kommercielle interesser i det her, og som godt ville lade som om, de ved lidt mere, men grundsynspunktet er, at man ved uendelig lidt.

Det er jo lige præcis svagheden nu, nemlig at man vil lave en risikovurdering, og så siger man, at man kan bruge de traditionelle bestemmelser for produkter. Men i nogle tilfælde kan der være tale om materialer, der normalt ikke skal godkendes; bionedbrydeligt plast er f.eks. et eksempel, lerpartikler er et andet eksempel. Der indgår nanopartikler, og de fremstår umiddelbart som fuldstændig uskadelige og er det formentlig også, men vi ved bare ikke, hvordan nanopartiklerne under givne omstændigheder virker, og vi har ikke i dag de redskaber, der gør, at vi er i stand til at lave en ordentlig risikovurdering.

Kl. 18.30

Det er så rigtigt, at der er sat masser af penge i forskning. Jeg er også fuldstændig overbevist om, at vi i løbet af nogle år vil have redskaber, der gør, at vi kan bruge det samme forsigtighedsprincip i forbindelse med nanoprodukter og nanoteknologier, som vi bruger i forbindelse med alle mulige andre. At Enhedslisten så synes, at man godt kunne skærpe forsigtighedsprincippet med hensyn til anvendelsen af kemikalier og den slags ting, er en anden sag, men vores udgangspunkt er altså, at vi kan nå frem til det samme.

Hr. Johs. Poulsen har jo fuldstændig ret i, at en af de forventninger, vi har til at vedtage sådan et forslag, hvor man besværliggør godkendelsesprocedurerne, jo også er, at det vil sætte fokus på, at man når frem til at have de rigtige metoder til også at undersøge risici i industrien. For som det er i dag, kan man jo, med hr. Dohrmanns og flertallet i Folketingets velsignelse,

konstatere, at vi godt ved, at vi ikke har redskaberne, de videnskabelige metoder, de rigtige ting at fokusere på i forbindelse med at gennemføre en tilfredsstillende undersøgelse af de risici, der er. Det ved vi at vi ikke har. Det gør vi så ikke noget ved, fordi vi venter på, at vi får dem. Og når vi får dem, vil vi selvfølgelig bruge dem, det er jeg da meget med på.

Jeg tror sådan set, at det kunne fremme processen uendelig meget, hvis vi gjorde det klart, at man i en overgangsperiode opererer med et skærpet forsigtighedsprincip. Det er et forsigtighedsprincip, der betyder, at udgangspunktet er, at hvis man har rimelig grund til bekymring i en situation, hvor de videnskabelige data er utilstrækkelige, foreløbige eller usikre, så siger man, at man ikke kan godkende produkterne – altså sådan, at bevisbyrden er om ikke 100 pct. vendt om så i hvert fald anderledes, end den vil være ved den almindelige anvendelse af forsigtighedsprincippet.

Det er Enhedslistens opfattelse, at nanopartikler og nanoteknologi jo er sådan nogle underlige sammensatte ting, for i en vis udstrækning har man brugt det længe, også før man måske vidste, hvad det var, og hvad man kaldte det. Lige præcis derfor er det efter min opfattelse absurd at gå ind og sige, at man er for eller imod nanoteknologi. Udgangspunktet er, at det skal der forskes i, det skal udvikles. Når man opererer med nye ting, er det bare vigtigt, at man så også bruger energi og tid på at forske i risici for ikke at blive fanget i en uheldig situation efterfølgende.

Jeg har gennem en række spørgsmål til både den ene og den anden minister kunnet konstatere, at det arbejdes der med, og det synes jeg er godt og flot. Men jeg må bare sige, at når man spørger en minister, hvad enten det nu er den ene eller den anden, så får man stadig væk det svar, at vores viden er utilstrækkelig. Og så er det for mig en lille smule ubegribeligt, at man ikke i en periode *både* af hensyn til befolkningen og befolkningens sikkerhed og af hensyn til befolkningens følelse og oplevelse af sikkerhed og for at få sat yderligere skub i, hvad skal man sige, de privatøkonomiske interesser i at få forsket i risici, og i, hvordan man måler dem, kan anvende et skærpet forsigtighedsprincip. Det tror jeg faktisk – og det tror vi i Enhedslisten – ville være en god ting.

Jeg synes også, at man faktisk skal opfatte det her forslag som en positiv tilkendegivelse fra vores side af, at vi sådan set ikke har noget øn-

ske om, at man skal have den samme debat om nanoteknologi, som man har haft om gmo. Der er jo ikke nogen tvivl om, at jeg stadig væk leder forgæves efter det positive og gode argument for gmo og den gode anvendelse, der som sådan kan udmøntes i praksis og ikke bare i teorien. Men sagen er, at vi jo ikke har brug for debatter, som er præget meget af, at mangel på viden fører til frygt. Vi har brug for debatter, hvor reel viden fører til, at vi gennemfører de nødvendige initiativer for at sikre den rette sikkerhed, og at vi i øvrigt så også bruger den reelle viden til at stoppe produktioner og produktionsformer, som er farlige – og for farlige i forhold til de gevinster, man kan opnå.

Der er mit beskedne synspunkt bare, at det er meget, meget uklogt over for befolkningen at opretholde en situation, hvor man, når man skal være ærlig, må sige, at vi ikke rigtig ved, hvordan sikkerheden er i det her produkt, og at vi ikke rigtig ved, hvordan sikkerheden er i den her proces, men at vi forsker i at finde ud af det. Det er efter min opfattelse og efter Enhedslistens opfattelse ikke noget godt udgangspunkt, hverken hvis man fokuserer på befolkningens sundhed, på miljøet, på naturen eller for den sags skyld på en teknologisk udvikling, som er baseret på, at befolkningen føler, at den har grund til at føle sig tryk, og at der bliver taget ordentligt vare om tingene.

Kl. 18.35

Når det så er sagt, vil jeg sige, at debatten – også hr. Dohrmanns indlæg – jo antyder, at alt muligvis ikke behøver at være gjort med, at dette beslutningsforslag ikke kan vedtages i den form, det har nu. Jeg synes, at vi skal tage en fornuftig snak om tingene i udvalget, at vi skal se, om der er enkeltelementer i den måde, vi beskriver, hvordan et forsigtighedsprincip kan anvendes på, som måske kan indgå i en beretning. Forslaget kan jo også indgå i en dialog med ministeren, hvor vi gennem ihærdige spørgsmål og samråd og andre muntre parlamentariske initiativer måske kan nå frem til en eller anden forståelse af, at der kan tages nogle fælles initiativer.

Det vil i hvert fald være vores tilgang til det videre arbejde, at vi vil forsøge i den udstrækning, det er muligt, at opnå en tilslutning til, at man i politisk praksis, når det handler om risikovurdering af nanoteknologiske produkter og processer og den videnskabeligt usikre og manglende viden, der er om det med eksponering, detektering og effektivvurdering, arbejder på

i de tilfælde, hvor de videnskabelige data er utilstrækkelige, foreløbige eller usikre, at komme igennem med at indlede en undersøgelse, når der er tegn på, at der er rimelig grund til bekymring for mulige farlige følger for miljø samt menneskers, dyrs og planters sundhed, og når erfaringer med anvendelse og manglende anvendelse af forsigtighedsprincippet og håndtering af usikkerhed på kemikalieområdet og andre nye teknologier indgår i fastsættelsen af lovgivningsmæssige rammer og retningslinjer for risikovurderinger for nanoteknologiske produkter og processer.

Det vil være vores udgangspunkt at forsøge at komme så langt, som vi overhovedet kan med den her sag. Og så vil jeg da håbe på, at hr. Dohrmann vil studere sine udtalelser i Politiken med grundighed og se, om der ikke kan findes erfaring til at udvikle hr. Dohrmanns synspunkt yderligere, måske udvikle det lidt hen i retning af det, han mente i december sidste år.

Hermed sluttede forhandlingen, og forslaget overgik derefter til anden (sidste) behandling.

Afstemning

Anden næstformand (Poul Nødgaard):

Jeg foreslår, at forslaget til folketingsbeslutning henvises til Miljø- og Planlægningsudvalget. Hvis ingen gør indsigelse, betragter jeg det som vedtaget. (*Ophold*). Det er vedtaget.

Meddelelser fra formanden

Anden næstformand (Poul Nødgaard):

Der er ikke mere på dagsordenen.

Folketingets næste møde afholdes tirsdag den 20. marts 2007 kl. 13.00.

Angående dagsorden skal jeg henvise til den dagsorden, der er opslået i salen.

Med hensyn til de øvrige møder i den kommende uge skal jeg henvise til den omdelte ugeplan.

Mødet hævet kl. 18.37